

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ, ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

ЛІДЕРСТВО І ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА

*Методичні рекомендації
для практичних занять та самостійної роботи*

Одеса

2024

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Лідерство і організаційна поведінка» є необхідною складовою фахової підготовки здобувачів. Сучасні зміни в середовищі, глобалізація економіки, впровадження нових інформаційних технологій, управління якістю з орієнтацією на споживача, визнання існуючого різноманіття працівників, виникаючі етичні проблеми привели до зміни парадигми управління. Новий підхід полягає у визнанні першості особи в організації, її знань, умінь, навичок і управлінського мислення для ефективної діяльності. Опанування мистецтва управління людьми є важливою умовою розвитку, підвищення якості і ефективності менеджменту в організаціях, що відносяться до будь-якої сфери суспільного життя. «Лідерство і організаційна поведінка» – одна з найбільш важливих комплексних наук про управління поведінкою людини в організації.

Мета вивчення дисципліни «Лідерство і організаційна поведінка» полягає в здатності студентів реалізовувати цілі, завдання, функції та технології лідерства і керівництва. Ретроспективний аналіз ряду наукових концепцій і теорій на ґрунті методологічного бачення механізмів виникнення відносин лідерства і керівництва у процесі взаємодії з послідовниками, що дозволить успішно й ефективно здійснювати професійну діяльність, надання засад теоретичних знань про основні закономірності поведінки людини в організації і сприяння формуванню навичок і умінь управляти індивідуальною і спільною діяльністю в рамках певних організаційних структур. Отримані в ході вивчення навчального курсу знання і практичні навички забезпечать майбутніх фахівців можливістю діагностувати свої індивідуально-типологічні особливості, самостійно вирішувати складні поведінкові завдання, виявляти причини недостатньої результативності організації, грамотно вибудовувати міжособові стосунки.

Головними цілями навчальної дисципліни - є формування теоретичних знань про механізм лідерства і організаційної поведінки; зміст та особливості управлінської праці; процеси самоорганізації і саморозвитку; види та

класифікацію управлінської діяльності; систематизацію теоретичних знань та практичних навичок ефективного системного мислення з питань особистісного розвитку менеджера; формування індивідуальних особливостей та поведінкових навичок, які необхідні майбутньому керівникові для організації особистої праці та праці підлеглих; розвиток умінь у сфері організаційної поведінки через формування навичок постановки особистих професійних цілей; планування особистої роботи, самоорганізацію та саморозвиток за допомогою спеціальних методів та процедур.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Знання:

наведені в курсі матеріали спрямовані на отримання знань та практичних навичок щодо системи, методів та алгоритмів формування лідерських якостей, навичок організації виконання та контролю діяльності колективу, команди, групи, розробка та реалізація програм розвитку лідеру та колективу, групової динаміки. Основна увага при підборі навчального матеріалу приділялася законам групової динаміки, механізму мотиваційного управління, вибору стратегії і тактики соціально-психологічної дії на людей, етиці і психології ділового спілкування, суті, значенню і змісту праці керівника; змісту, структури, функцій лідерства та керівництва; термінології лідерства та організаційної поведінки; пояснювати базові концепції лідерства; ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію; знати цілі, завдання, функції та технології лідерства та керівництва.

Уміння:

діагностувати індивідуально-типологічні особливості, самостійно вирішувати складні поведінкові завдання, проводити ретроспективний аналіз ряду наукових концепцій і теорій на ґрунті методологічного бачення механізмів виникнення відносин лідерства і керівництва у процесі взаємодії з послідовниками, що дозволить успішно й ефективно здійснювати професійну діяльність; застосовувати закони групової динаміки, механізми мотиваційного управління, вибору стратегії і тактики соціально-психологічної дії на людей, етики і психології ділового спілкування, суті, значення і змісту праці керівника; уміння застосовувати механізм мотиваційного управління.

Навички:

розробляти заходи з управління колективом з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища; застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, реалізовувати цілі, завдання, функції та технології лідерства та організаційної поведінки.

СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь ого	у тому числі			усь ого	у тому числі		
		лек ція	сем іна р	сам. роб.		лек ція	семі нар	са м. ро б.
Модуль 1. Управлінський аспект організаційної поведінки								
Тема 1. Поняття лідерства	28	4	4	20	24	2	2	20
Тема 2. Корпоративна влада	28	4	4	20	24	2	2	20
Тема 3. Змінні лідерства	28	4	4	20	22	1	1	20
Тема 4. Особа і організація	28	4	4	20	22	1	1	20
Модуль 2. Лідерство та керівництво в організації								
Тема 5. Комунікативна поведінка в організації.	18	4	4	10	22	1	1	20
Тема 6. Лідерство та керівництво в організації	18	4	4	10	22	1	1	20
Тема 7. Теорії лідерства в західній психології управління	18	4	4	10	22	1	1	20
Тема 8. Управління змінами і розвитком організації	14	2	2	10	22	1	1	20
Всього годин	180	30	30	120	180	10	10	160
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ЛІДЕРСТВА

Поняття лідерства, його суть та відмінність від традиційного поняття керівництва. Вона детально вивчає природу лідерства, виокремлюючи його ключові складові елементи - здатність впливати, мотивувати інших, формулювати чітке бачення та транслювати систему цінностей. Значна увага приділяється аналізу різноманітних стилів лідерства - від директивного авторитарного до демократичного та трансформаційного, розкриваючи сильні та слабкі сторони кожного підходу.

Окрема підтема присвячена розвитку лідерських якостей та навичок, розглядаючи практичні методи їх вдосконалення через навчання, наставництво, отримання зворотного зв'язку та безпосередній досвід керівництва. Також висвітлюється важливість формування цілісної системи лідерства в межах організації, створюючи сприятливу корпоративну культуру, гнучкі організаційні структури та ефективну систему мотивації і заохочень для ідентифікації, підтримки та зростання лідерів на всіх рівнях.

ТЕМА 2. КОРПОРАТИВНА ВЛАДА

Комплексно розглянуто питання корпоративної влади та ролі управлінської команди в забезпеченні ефективного керівництва організацією. Вона ґрунтовно вивчає сутність влади в контексті менеджменту, аналізуючи різні її джерела та форми прояву, такі як влада, заснована на посаді, експертних знаннях, харизмі чи винагородах.

Особлива увага приділяється лідерству як визначальній рисі успішної управлінської команди. Розкривається вплив лідерства на мотивацію персоналу, формування корпоративної культури та досягнення стратегічних цілей організації. Наголошується на важливості поєднання владних повноважень із лідерськими якостями керівного складу.

Окремо висвітлюється роль керівництва у розбудові етичної корпоративної культури та неухильному дотриманні етичних норм і принципів. Етика розглядається як фундаментальна складова діяльності управлінської команди, що формує довіру та репутацію організації.

ТЕМА 3. ЗМІННІ ЛІДЕРСТВА

Різні теоретичні підходи до вивчення феномену лідерства та факторів, що його визначають. Розглядається рівняння лідерства та теорія особливостей лідерства, яка фокусується на індивідуальних якостях та рисах лідера. Також аналізується теорія лідерської поведінки, що досліджує стилі та моделі поведінки ефективних лідерів. Окрема увага приділяється теорії ситуативного лідерства, яка вивчає вплив різних ситуаційних факторів, таких як організаційне середовище, завдання та особливості послідовників, на вибір відповідного стилю лідерства.

ТЕМА 4. ОСОБА І ОРГАНІЗАЦІЯ

Ваємозв'язок між особистісними характеристиками індивідів та їх роллю в організації. Вона досліджує різноманітні профілі особистості та як вони формуються під впливом таких факторів, як вік, культура та функціональні обов'язки. Тема аналізує віковий цикл розвитку особистості, який охоплює етапи підготовки, професійної кар'єри та періоду підтримки. Окрема увага приділяється емпіричним дослідженням особистісних профілів, зокрема менеджерів, з метою виявлення ключових рис та характеристик, необхідних для ефективного керівництва та прийняття рішень в організаційному контексті.

ТЕМА 5. КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА В ОРГАНІЗАЦІЇ.

Роль інформації як ключового чинника економічної діяльності організацій. Вона досліджує теоретичні основи вивчення комунікацій в

організаціях, представлені працями видатних теоретиків менеджменту, таких як А. Файоль та Ч. Бернард.

Тема класифікує різні типи комунікацій та аналізує основні елементи процесу комунікацій в організаційному контексті. Приділяється увага психологічним аспектам спілкування та факторам, що сприяють ефективним комунікаціям. Окремо розглядається питання інформаційної структури організації, що охоплює потоки інформації, канали комунікацій, формальні та неформальні мережі передачі інформації всередині організації.

ТЕМА 6. ЛІДЕРСТВО І КЕРІВНИЦТВО В ОРГАНІЗАЦІЇ

Розглянуто різноманітні теорії лідерства, висвітлюючи їх основні положення, припущення та відмінності. Аналізуються традиційні теорії, засновані на рисах лідера, а також новітні концепції, як-от теорія харизматичного, трансформаційного та автентичного лідерства. Значна увага приділяється вивченню різних стилів керівництва та лідерства, таких як авторитарний, демократичний, ліберальний та інших, а також їх впливу на поведінку працівників і результати діяльності організації. Окремо розглядається теорія "рис лідерства", яка намагається визначити ключові особистісні якості, необхідні для ефективного лідерства, а також теорія функцій, що описує основні ролі та обов'язки лідера.

ТЕМА 7. ТЕОРІЇ ЛІДЕРСТВА В ЗАХІДНІЙ ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

Зосереджується на аналізі теорій лідерства, розроблених у рамках західної психології управління. Детально вивчається ситуаційна теорія лідерства Фреда Фідлера, яка розглядає лідерство як продукт взаємодії між стилем лідера та ситуативними факторами. Також аналізується "ситуаційна теорія" Пола Херсі та її основні положення, зокрема концепція зрілості послідовників як визначального чинника вибору стилю лідерства. Значна увага

приділяється кількісній оцінці стилю керівництва, запропонованій Клаусом Вернером, та її застосуванню на практиці. Розглядаються одновимірні та двовимірні стилі керівництва, їх переваги та недоліки. Окрема підтема присвячена аспектам ділового спілкування в організації та їх зв'язку з ефективним лідерством.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ І РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Охоплює питання управління організаційними змінами та розвитком. Розглядаються різні типи змін, що можуть відбуватися в організації, такі як стратегічні, структурні, технологічні, культурні тощо, а також їх характеристики. Аналізуються політичні, економічні, технологічні, соціальні та психологічні чинники, що спричиняють необхідність змін в організації. Окрема увага приділяється поясненню природи опору змінам, його логічних, психологічних та соціологічних причин. Вивчаються механізми психологічного самозахисту працівників, спрямовані на збереження особистої визначеності в умовах змін та невизначеності. Розглядаються стратегії подолання опору змінам та ефективного управління процесом трансформації організації.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ЛІДЕРСТВА

План

1.1. Відмінності між керівництвом та лідерством

1.2. Природа лідерства та його складники

1.3. Стили лідерства

1.4. Розвиток лідерства

1.5. Формування системи лідерства

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Проведіть дискусію про відмінності між керівництвом та лідерством, наведіть приклади з практики.
2. Створіть презентацію, ілюструючи різні складники лідерства та їх важливість.
3. Підготуйте рольову гру, демонструючи різні стилі лідерства та їх вплив на команду.
4. Розробіть програму розвитку лідерських якостей для студентів.
5. Проаналізуйте лідерський стиль відомого історичного або сучасного лідера, визначте його сильні та слабкі сторони.
6. Запропонуйте стратегію формування ефективної системи лідерства в організації, враховуючи її культуру, цінності та цілі.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Визначте відмінності між керівництвом та лідерством.
2. Опишіть природу лідерства та його основні складники.
3. Перелічіть та охарактеризуйте різні стилі лідерства.
4. Поясніть процес розвитку лідерських якостей.
5. Опишіть основні елементи системи лідерства в організації.
6. Проаналізуйте фактори, що впливають на ефективність лідерства в організації.

Рекомендована література:

1. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.
3. Феррацці Кейт, Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів: підручник / перек. Лебеденко Я., Харків: КДС, 2022. 224 с.
4. Крейг Нік, Лідерство починається з призначення: посібник / перек. Галкіна В., Харків: Фабула, 2019. 240 с.

ТЕМА 2. КОРПОРАТИВНА ВЛАДА

План

- 2.1. Сутність влади в менеджменті
- 2.2. Лідерство як риса діяльності управлінської команди
- 2.3. Роль керівника в розвитку етичної культури та дотриманні етичних норм
- 2.4. Імідж як складник діяльності управлінської команд

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Підготуйте кейс, що ілюструє вплив влади на прийняття управлінських рішень.
2. Створіть презентацію про роль лідерства в розвитку етичної культури організації.
3. Проведіть дискусію про важливість іміджу для ефективної діяльності управлінської команди.
4. Розробіть стратегію зміцнення влади та авторитету керівника в організації.
5. Проаналізуйте приклади конфліктів влади в організації та запропонуйте шляхи їх вирішення.

6. Підготуйте комплексний кейс, що демонструє взаємозв'язок між владою, лідерством, етикою та іміджем в управлінні організацією.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Визначте сутність влади в менеджменті та її джерела.
2. Поясніть роль лідерства в діяльності управлінської команди.
3. Опишіть значення дотримання етичних норм для керівника та організації.
4. Перелічіть складові іміджу керівника та їх вплив на ефективність управління.
5. Наведіть приклади використання влади в організації та їх наслідки.
6. Проаналізуйте фактори, що сприяють зміцненню влади та авторитету керівника в колективі.

Рекомендована література:

1. Муфлейт Ян, Кості Меліна, Позитивне лідерство. Як енергія і щастя надихають ефективну команду: посібник / перек. Брагіна О., Харків: Vivat, 2022. 416 с.
2. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.
3. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
4. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.

ТЕМА 3. ЗМІННИ ЛІДЕРСТВА

План

3.1. Рівняння лідерства. Теорія особливостей лідерства

3.2. Теорія лідерської поведінки

3.3. Теорія випадкового (ситуативного) лідерства

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Розробіть презентацію, пояснюючи рівняння лідерства та теорію особливостей лідерства.
2. Підготуйте кейс, що ілюструє застосування теорії лідерської поведінки на практиці.
3. Проведіть дискусію про переваги та недоліки теорії ситуативного лідерства.
4. Створіть порівняльну таблицю різних теорій лідерства, вказуючи їх основні положення та обмеження.
5. Запропонуйте власну модель ефективного лідерства, інтегруючи різні теоретичні підходи.
6. Проаналізуйте приклад успішного або неуспішного лідерства, застосовуючи різні теоретичні концепції для пояснення результатів.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Поясніть рівняння лідерства та його компоненти.
2. Опишіть основні положення теорії особливостей лідерства.
3. Перелічіть ключові ідеї теорії лідерської поведінки.
4. Визначте основні припущення теорії ситуативного лідерства.
5. Наведіть приклади застосування різних теорій лідерства в реальних ситуаціях.
6. Проаналізуйте сильні та слабкі сторони різних теоретичних підходів до лідерства.

Рекомендована література:

1. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.

2. Феррацці Кейт, Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів: підручник / перек. Лебеденко Я., Харків: КДС, 2022. 224 с.
3. Крейг Нік, Лідерство починається з призначення: посібник / перек. Галкіна В., Харків: Фабула, 2019. 240 с.

ТЕМА 4. ЛІДЕРСЬКА ЕТИКА

План

- 4.1 Коріння етики: світська та релігійна традиції. Розвиток моралі. Етика та юридичні питання
- 4.2 Значення цінностей. Репутація організації
- 4.3 Етичний клімат в організації. Організаційна етика

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Підготуйте презентацію, ілюструючи різні профілі особистості та їх залежність від віку, культури та функцій.
2. Створіть кейс, що демонструє взаємозв'язок між віковим циклом та кар'єрним розвитком у організації.
3. Проведіть дослідження особових профілів менеджерів у вашій організації або галузі.
4. Розробіть програму розвитку особистісних якостей для різних вікових груп працівників.
5. Проаналізуйте вплив культурних та гендерних факторів на формування профілів особистості в організації.
6. Запропонуйте стратегію узгодження особистісних профілів з організаційною культурою та цілями для підвищення ефективності роботи.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Визначте, що таке профілі особистості та які фактори впливають на їх формування.
2. Опишіть основні етапи вікового циклу та їх значення для кар'єрного розвитку.
3. Поясніть методи дослідження особових профілів у організації.
4. Перелічіть характерні риси профілів менеджерів та їх вплив на стиль управління.
5. Наведіть приклади особистісних профілів, притаманних різним культурам або функціям.
6. Проаналізуйте важливість узгодження особистісних профілів з організаційними цілями та завданнями.

Рекомендована література:

1. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.
3. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.

ТЕМА 5. ВЛАДА ЛІДЕРА

План

- 5.1. Лідер як служитель: доступність, спілкування, підтримка
- 5.2. Філософія партисипативного управління
- 5.3. Лідерство як засіб вдосконалення процесу управління

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

7. Підготуйте презентацію, ілюструючи різні профілі особистості та їх залежність від віку, культури та функцій.
8. Створіть кейс, що демонструє взаємозв'язок між віковим циклом та кар'єрним розвитком у організації.
9. Проведіть дослідження особових профілів менеджерів у вашій організації або галузі.
10. Розробіть програму розвитку особистісних якостей для різних вікових груп працівників.
11. Проаналізуйте вплив культурних та гендерних факторів на формування профілів особистості в організації.
12. Запропонуйте стратегію узгодження особистісних профілів з організаційною культурою та цілями для підвищення ефективності роботи.

2. Виконати контрольні завдання:

7. Визначте, що таке профілі особистості та які фактори впливають на їх формування.
8. Опишіть основні етапи вікового циклу та їх значення для кар'єрного розвитку.
9. Поясніть методи дослідження особових профілів у організації.
10. Перелічіть характерні риси профілів менеджерів та їх вплив на стиль управління.
11. Наведіть приклади особистісних профілів, притаманних різним культурам або функціям.
12. Проаналізуйте важливість узгодження особистісних профілів з організаційними цілями та завданнями.

Рекомендована література:

1. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек.

ТЕМА 5. ВЛАДА ЛІДЕРА

План

5.1. Лідер як служитель: доступність, спілкування, підтримка

5.2. Філософія партисипативного управління

5.3. Лідерство як засіб вдосконалення процесу управління

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Підготуйте презентацію, пояснюючи концепцію лідера як служителя, розкриваючи аспекти доступності, спілкування та підтримки.
2. Створіть кейс, що демонструє застосування філософії партисипативного управління в організації та її вплив на лідерство.
3. Проведіть дискусію про роль лідерства як засобу вдосконалення процесу управління в організації.
4. Розробіть програму розвитку лідерських навичок для менеджерів, зосереджуючись на покращенні їх доступності, комунікації та підтримки команди.
5. Запропонуйте стратегію впровадження партисипативного управління в організації, враховуючи потенційні виклики та способи їх подолання.
6. Проаналізуйте приклади організацій, в яких лідерство ефективно використовувалось для вдосконалення процесу управління, визначте ключові фактори успіху.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Поясніть концепцію лідера як служителя та її основні принципи.
2. Опишіть, як доступність, спілкування та підтримка сприяють ефективному лідерству.

3. Визначте основні положення філософії партисипативного управління.
4. Поясніть, як лідерство може бути використано для вдосконалення процесу управління в організації.
5. Опишіть переваги та виклики партисипативного управління в організаціях.
6. Проаналізуйте фактори, що сприяють ефективному поєднанню лідерства та процесу управління в організації.

Рекомендована література:

1. Деніел Г., Річард Б., Енні М. Емоційний інтелект лідера / пер з англ. В. Глінка. Наш формат. 2019. 288 с.
2. Муфлейт Ян, Кості Меліна, Позитивне лідерство. Як енергія і щастя надихають ефективну команду: посібник / перек. Брагіна О., Харків: Vivat, 2022. 416 с.
3. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.

ТЕМА 6. ЕФЕКТИВНЕ ЛІДЕРСТВО

План

- 6.1. Мораль на роботі. Підвищення моралі працівників
- 6.2. Моральність на робочому місці та роль лідера
- 6.3. Корпоративна культура в системі управління персоналом підприємства
- 6.4. Мистецтво слухати. Важливість слухати для розвитку лідерських навичок

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Підготуйте презентацію про методи підвищення моралі працівників та роль лідера в цьому процесі.

2. Створіть кейс, що ілюструє важливість моральності на робочому місці та вплив лідера на формування етичної культури в організації.
3. Проведіть дискусію про взаємозв'язок між корпоративною культурою та системою управління персоналом на підприємстві.
4. Розробіть тренінг для розвитку навичок ефективного слухання для лідерів та менеджерів.
5. Запропонуйте стратегію формування корпоративної культури, що сприяє етичній поведінці та підвищенню моралі працівників.
6. Проаналізуйте приклади компаній з сильною корпоративною культурою та ефективним лідерством, визначте ключові фактори їх успіху.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Поясніть значення моралі на роботі та її вплив на продуктивність та мотивацію працівників.
2. Опишіть роль лідера у формуванні та підтримці моральності на робочому місці.
3. Визначте складові корпоративної культури та її зв'язок із системою управління персоналом.
4. Поясніть важливість навичок ефективного слухання для розвитку лідерських якостей.
5. Опишіть підходи до підвищення моралі працівників та створення позитивної робочої атмосфери.
6. Проаналізуйте виклики, з якими можуть стикатися лідери під час формування етичної корпоративної культури, та можливі способи їх подолання.

Рекомендована література:

1. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.

3. Муфлейт Ян, Кості Меліна, Позитивне лідерство. Як енергія і щастя надихають ефективну команду: посібник / перек. Брагіна О., Харків: Vivat, 2022. 416 с.
4. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.

ТЕМА 7. МИСТЕЦТВО ПЕРЕКОНАННЯ

План

7.1.Елементи мистецтва переконання

7.2.Стилі конфліктів

7.3.Лідерство і різноманітність

7.4.Значення толерантності

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

1. Створіть схему, яка ілюструє основні елементи мистецтва переконання.
2. Розробіть інфографіку, яка демонструє різницю між маніпуляцією та справжнім переконанням.
3. Створіть схему, яка ілюструє основні стилі поведінки в конфліктних ситуаціях.
4. Розробіть презентацію, яка пояснює, як обирати оптимальний стиль поведінки в конкретних конфліктних ситуаціях.
5. Створіть інфографіку, яка ілюструє ключові якості ефективного лідера.

2. Виконати контрольні завдання:

1. Назвіть три основні елементи мистецтва переконання.
2. Поясніть, чому враховувати аудиторію є важливим у мистецтві переконання.
3. Назвіть п'ять основних стилів поведінки в конфліктних ситуаціях.

4. Як емоційний інтелект допомагає ефективно вирішувати конфлікти?
5. Назвіть три найважливіші якості ефективного лідера.

Рекомендована література:

1. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ РОБОТИ

План

8.1. Визначення цілей виконання. Проведення огляду за якістю виконання

8.2.Професійне виконання

8.3.Бенчмаркінг

8.4. Організаційний успіх.

8.5 Дотримання дисципліни

8.6 Запобігання вигоранню. Стрес

Виконати творче завдання:

1. Створіть схему, яка ілюструє процес визначення цілей виконання для підвищення якості роботи.
2. Розробіть презентацію, яка демонструє ключові етапи процесу огляду за якістю виконання.
3. Напишіть есей про важливість постійного професійного розвитку для забезпечення високої якості роботи.
4. Розробіть інформаційну брошуру щодо ефективних методів проведення бенчмаркінгу для поліпшення організаційного успіху.

5. Створіть рольову гру, яка ілюструє способи запобігання вигоранню та ефективного управління стресом.
2. Виконати контрольні завдання:
1. Дайте визначення поняття "визначення цілей виконання".
 2. Назвіть ключові елементи процесу огляду за якістю виконання.
 3. Поясніть, чому постійний професійний розвиток важливий для забезпечення високої якості роботи.
 4. Що таке бенчмаркінг і як він може сприяти організаційному успіху?
 5. Які методи можна застосовувати для запобігання вигоранню та управління стресом на робочому місці?

Рекомендована література:

1. Феррацці Кейт, Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів: підручник / перек. Лебеденко Я., Харків: КДС, 2022. 224 с.
2. Крейг Нік, Лідерство починається з призначення: посібник / перек. Галкіна В., Харків: Фабула, 2019. 240 с.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Лідерство і керівництво.
2. Теорії лідерства в західній психології.
3. Кількісна оцінка стилю керівництва К. Вернера.
4. Одновимірний та двовимірний стилі керівництва.
5. Аналіз ефективності лідерства та дослідження співвідношення елементів різних стилів.
6. Розвиток «ситуаційної теорії» П.Херсі, її основні положення.
7. Стилi керівництва і лідерства.
8. Сутність діагностики лідерства
9. Методик виявлення лідерських якостей
10. Опишіть концепцію лідерства як «систему впливів».
11. Охарактеризуйте дев'ять ступенів росту Дж. Максвелла.
12. Лідерські навички згідно з С. Кові
13. Обґрунтуйте пропозиції щодо розвитку лідерства в організації відповідно до сучасних теорій лідерства.
14. Розкрийте сутність компонентів психологічної готовності до лідерства.
15. Охарактеризуйте методи розвитку лідерських компетентностей.
16. Розкрийте сутність теорії «двигуна лідерства» Н. Тічі.
17. Розкрийте сутність теорії розподіленого лідерства Д. Бредфорда і А. Коена.
18. Обґрунтуйте переваги застосування тренінгових методів розвитку лідерства.
19. Розкрийте сутність класифікації лідерства за стилем реалізації лідерських якостей Дж. Барбера.
20. Розкрийте сутність класифікації стилів лідерства, розробленої Д. Гоулманом.
21. Назвіть типи лідерства за ознакою спрямованості впливу.
22. Розкрийте сутність персоналістичного підходу до лідерства та наведіть приклади теорій.

23. Розкрийте сутність ситуаційного підходу до лідерства та наведіть приклади теорій.
24. Розкрийте сутність поведінкового підходу до лідерства та наведіть приклади теорій.
25. Розкрийте сутність когнітивно-атрибутивного підходу до лідерства та наведіть приклади теорій.
26. Перерахуйте ключові елементи структури лідерства.
27. Які функції виконує лідер у сучасному суспільстві?
28. Розкрийте сутність ціннісного підходу до лідерства та наведіть приклади теорій.
29. Розкрийте сутність теорії емоційного інтелекту Д. Гоулмана.
30. Охарактеризуйте методи розвитку лідерських компетентностей.
31. Розкрийте сутність теорії внутрішнього стимулювання лідерства К. Кешмана.
32. Нова парадигма лідерства.
33. Необхідність лідерства в сучасних умовах
34. Менеджмент і лідерство.
35. Стилi лідерства. Теорія рис вдачі лідера.
36. Ситуативні теорії лідерства.
37. Проактивний фокус особистості лідера.
38. Цінності та установки лідера.
39. Вміння лідера цінувати час.
40. Вміння лідера використовувати когнітивні відмінності.
41. Вербальні та невербальні навички комунікації у лідера.
42. Успішність лідера у виступах та презентаціях.
43. Нетрадиційні методи та техніки вирішення проблем в теорії лідерства.
44. Комплексний підхід до теорії лідерства: об'єктивна необхідність.
45. Лідерські компетенції. Технології позитивного впливу.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Дайте визначення поняття лідерства.
2. Чому зазвичай не розрізняють за змістом поняття «керівництво» та «управління», хоч вони й мають істотні відмінності?
3. У чому полягає право на керівництво як основної особливості професійної діяльності менеджера?
4. Чим зумовлюються керівні функції менеджменту?
5. У чому полягає роль організатора трудового колективу?
6. Що використовують і керівник, і лідер для впливу на поведінку інших людей?
7. Перелічіть людські потреби за класифікацією А.Г. Маслоу.
8. Які існують критерії оцінки лідерства?
9. На чому, з погляду А. І. Сосланда, засновано харизматичний тип лідерства?
10. Якими фундаментальними здібностями, на думку дослідників, визначається емоційний інтелект?
11. Які психологічні якості властиві лідерам?
12. Які чотири збірні образи лідера існують в сучасній науковій думці?
13. Які розвинені навички зовнішнього спілкування потрібні керівникові-лідеру?
14. Чим характеризуються організаторські здібності?
15. Які прояви має практично-психологічний розум?
16. Які якості особистості керівника передбачає психологічний такт?
17. Якою є роль лідера в глобальних процесах сучасної економіки?
18. Які чинники сучасного буття зумовили розвиток феномену лідерства?
19. Які відмінності існують між керівництвом та лідерством?
20. Які головні риси мають бути властиві лідерам сучасного підприємства?
21. Що таке вплив на підлеглих? Які труднощі існують при запровадженні контролю над наданням повноважень?
22. Назвіть форми влади керівника над підлеглими.

23. Які функції комунікації в організаціях є основними?
24. Які види загальноприйнятих комунікативних перешкод ви знаєте?
25. Які причини викликають роздратування?
26. Перелічіть принципи етичної поведінки.
27. Що таке компроміс? Наведіть приклад.
28. Що являє собою імідж? Які загальні характеристики іміджу ви можете назвати?
29. Чим визначається потреба формування іміджу організації?
30. Чому позитивний імідж підприємства розглядають як важливий сучасний компонент методичного продукту і додатковий ресурс управління?
31. Чому теорія «Лідерство як функція групи», як і попередні теорії, була не в змозі пояснити всі особливості лідерства?
32. В чому суть теорії рис лідерства?
33. В чому суть поглядів Ж.Г. Тарда і Г. Лебона?
35. Розкрийте суть авторитарного, демократичного і ліберального стилів керівництва.
36. У чому суть управлінської решітки Д. Моуттона і Р. Блейкера?
37. Поясніть суть теорії замінників лідерства
38. У чому полягає сутність ситуаційного підходу до лідерства? Які теорії ситуативного лідерства вам відомі?
39. Розкрийте суть поглядів Фреда Фідлера на лідерство.
40. Охарактеризуйте модель Пола Герсі та Кена Бланшарда.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей здобувача може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного здобувача завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності здобувачами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.

Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, колоквіум експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність здобувача. Крім того, здобувач має надати відповідь на залікове запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом "відповідь вірна" або "відповідь невірна". При вірній відповіді виставляється оцінка "зараховано", при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка "не зараховано". При проведенні заліку відповідь здобувача оцінюється таким чином: відмінно – повна вірна відповідь на всі основні (три) та додаткові питання; добре – повна вірна відповідь на 2 основні питання, неповна або не зовсім вірна відповідь на одне з основних питань та (або) додаткові питання; задовільно – повна вірна відповідь на 1 основне питання за умови неповної або не зовсім вірної відповіді на одне з основних питань та (або) додаткові питання, чи відсутність відповіді на одне з основних питань; незадовільно – відповідь відсутня або відповідь є помилковою на дві або три основні питання.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Савельєва В., Єськов О., Вакуленко В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
2. Стів Мак-Клатчі, Будь лідером: вирішуй, плануй, дій: посібник / перек. Гнатковська І., Харків: Vivat, 2020. 208 с.
3. Феррацці Кейт, Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів: підручник / перек. Лебеденко Я., Харків: КДС, 2022. 224 с.
4. Крейг Нік, Лідерство починається з призначення: посібник / перек. Галкіна В., Харків: Фабула, 2019. 240 с.
5. Муфлейт Ян, Кості Меліна, Позитивне лідерство. Як енергія і щастя надихають ефективну команду: посібник / перек. Брагіна О., Харків: Vivat, 2022. 416 с.

Допоміжна

1. Бінерт О., Балаш Л., Лисюк О. Керівництво та лідерство в організації як основа успішної управлінської діяльності. Агросвіт. № 10. 2024 С. 40-44
<https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/152/1109>
2. Бінерт О.В., Михалюк Н.І., Колодій І.В. Вплив лідера на розробку бізнес-планів підприємства. Аграрна економіка. 2024. Т.17. №1.
<http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/index.php/en/archive/68-arkhiv-nomeriv/2024-t17-1/562-15>
3. Деніел Г., Річард Б., Енні М. Емоційний інтелект лідера / пер з англ. В. Глінка. Наш формат. 2019. 288 с.
4. Койл Д. Культурний код. Секрети успішної взаємодії в команді. Наш формат. 2023. С. 208
5. Лінда Г., Грег Б., Умілі Т. та ін. Командна робота. Як впровадити зміни в компанії, щоб вас підтримали/ перекл. з англ. Ірина Гнатковська. К. Наш формат, 2019. 328 с.
5. Психологія бізнесу та управління: навчальний посібник/ Н.І. Жигайло, М. О. Кохан, Н.М.Данилевич; за ред. проф. Н.І. Жигайло. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 308 с.